

Cur deus homo

cepi vt ostendas mihi qua ratione sal-
uetur homo per cristum.

Ex necessitate per cristum salue-
tur homo. .XXIII.

Omne sufficiēt: pbatur p cristū
n hoīem posse saluari cū etiā infi-
deles nō negent hoīem vllomō
posse fieri beatū: z satis ostensum sit q̄a
si ponim⁹ xpm non esse: nullomō pōt in-
ueniri salus homis. Fut em̄ p xpm aut
alio aliquomō aut nllomō poterit salu⁹
esse. Qua ppter si falsuz ē q̄a nullo aut
aliquo aliomō pōt hoc eē: necesse ē fieri
p xpm. **B** Si quis videns rōnem q̄a
alio mō nō pōt esse z nō intelligēs qua
ratione p xpm esse valeat asserere velit
q̄: nec p xpm nec vllomō queat hoc esse
quid huic respōdebim⁹. **A** Quid re-
spōdēdū est illi q̄ id circo astruit esse im-
possibile q̄d necesse ē esse q̄a nescit quo-
modo sit. **B** Quia insipiens est. **A**
Lōtemnendū ē ergo q̄d dicit. **B** Ve-
rum ē sed hoc ipm illi ostēdendū ē qua
ratione sit quod putat impossibile. **A**
An nō intelligis ex his q̄ supra dixim⁹
quia necesse ē aliquos hoīes ad beatitu-
dinē puenire. Nam si deo ē incōueniēs
hoīem cū aliqua macula pducere ad h̄
ad quod illū sine omni macula fecit: ne
aut boni incepti penitere: aut ppositū
implere non posse videatur: multoma-
gis ppter eādem incōueniētā ipossibi-
le est nullū hoīem ad hoc puehi ad q̄d
factus ē. Quap: opter aut extra fidē cri-
stianā inueniēda ē pcti satisfactio: qua-
lem supra esse debere ostēdim⁹: q̄d nul-
la ratō pōt ostēdere aut indubitanē in
illa esse credenda ē. Quod em̄ in necessa-
ria rōne veracit̄ esse colligitur: id in nul-
lam debet duci dubietatem etiā si ratio
quomō sit nō p̄cipitur. **B** Uerū ē q̄d
dicitis. **A** Quid ergo q̄ris ampli⁹. **B**
Nō ad hoc veni vt auferas mihi dubi-
tatiōem: sed vt ostēdas mihi certitudis
mee rōnem. Quapropter sicut me rōna

biliter deduxisti ad hoc vt videā hoīem
peccatorē hoc debere deo p pctō quod
et reddere nequit: z nisi reddiderit sal-
uari nō valet: ita volo me pducas illuc
vt rōnabili necessitate itelligā esse opor-
tere oia illa que nobis fides chatholica
d̄ xpo credē p̄cipit: si volum⁹ saluari: z
quomō valeāt ad salutē homis z quali-
ter deus miscōdia saluet hoīem cum non
dimittat illi pctm nisi reddiderit quod p-
pter illud debet: z vt cerciores sint argu-
mētatiōes tue sic a lōge incipe vt eas su-
pra firmū fundamentū constituas. **A**
Adiuuet menūc de⁹ quia tu nullaten⁹
mihi parcis nec cōsideras inbecillitatē
sciētie mee cui tam magnū opus iniun-
gis. Temprabo tamē q̄nquidem incepti
nō in me sed in deo cōfidens z faciā q̄d
ipō adiuuāte poterō. Sed ne fastidium
hec volenti legere nimis lōga p̄tinuati-
one generem a dictis dicenda alio exor-
dio distinguamus.

Explicit liber primus.

Incipiunt capitula libri secundi.

Ominē eē factū iustū. Ca. I.

h Quod non moreretur si nō pec-
casset. Capitulū. II.

Quod cū corpore in quo viuit in hac
vita resurgat. Capitulū. III.

Quod de humana natura perficiat
deus quod incepit. Capitulū. IIII.

Qd̄ quis hoc necesse sit fieri tñ non
hoc faciet cogēte necessitatez q̄ sit neces-
sitas que aufert gratiā aut minuit et sit
necessitas que auget. Capitulū. V.

Qd̄ satisfactiōem p q̄ saluat hō nō
possit facere nisi de hō. Capitulū. VI.

Qd̄ necesse sit eundē ipm eē pfectum
deū z perfectū hoīem. Capitulū. VII.

Qd̄ ex genere ade z de virgīe semīa:
deū oporteat assūere hoīez. Ca. VIII.

Quod necesse sit veebū solū z hoīez
in vnā cōuenire psonā. Capitulū. IX.

Quod idē hō non ex debito moriā
et quomō nō possit vel possit peccare et

cur ille vel angelus d sua iusticia laudā
dus sit cū peccare nō possint. .X.

Qd moriat ex sua ptāte z q mortali
tas n ptineat ad purā hoīs naturā. XI.

Qd quis incōmodorum nostrorum
particeps sit miser tñ non sit. La. XII.

Qd cum alijs infirmitatibus nostris
ignorātiā non habeat. La. XIII.

Quomodo mors eius preualeat nu
mero z magnitudi pctōrū oīm. XIII.

Quō delectat mors eadē etiā peccata
eum perimentium. Capitulum. XV.

Qualiter deus d massa peccatrice af
sumpsit hominem sine peccato z de sal
uatione ade et eua. Capitulum. XVI.

Qd in deo non sit necessitas vel im
possibilitas et q sit necessitas cogens et
necessitas non cogens. La. XVII.

Quomodo vita xpī soluatur deo p
peccatis hominuz: et quomodo debuit
xps vel non debuit pati. La. XVIII.

Quanta ratione d morte eius sequa
tur humana saluatio. Lapi. XIX.

Quā magna z q iusta sit mīa dei.

Qd impossibile sit dyabolū re
conciliari. Capitulum. XXI.

Qd in his que dicta sunt veritas ve
teris z noui testamenti pbata sit. XXII

Incipit liber scds hominē factū esse
iustum vt beatū esset. Capitulum. I.

Rationalē na

turā a deo factaz esse iustā
vt illo fruendo beata esset
dubitari non debet. Ideo

nāq rōnalis est vt discernat inē iustū et
iniustū inter bonū z malū inter mai^o bo
nū z min^o bonū. Alioqn frustra facta ef
set rōnalis. Sed de^o nō fecit eā rōnalez
frustra. Quare ad hoc eā factā rōnalez
eē pstat. Simili rōne pbaf qz ad hoc ac
cepit ptātem discernēdi vt odisset z vi
taret malū: amaretqz et diligeret bonuz

atqz maius bonū magis diligeret z eli
geret. Aliter nāq frustra illi de^o dedis
set ptātem illā discernēdi quā vanū di
scerneret si scdm discretionē nō amaret
z vitaret. Sed nō puenit vt ds tāta po
testatē frustra dederit: ad h itaqz factaz
eē rationalē naturā certum ēvt sūmum
bonū sup omnia amaret et diligeret nō
propter aliō sed ppter ipm : si. n. ppter
aliud: nō ipm sed aliud amat. At h nisi
iusta facere nequit. Ut igit frustra non
sit rationalis: simul rationalis z iusta fa
cta ē. Quod si ad sūmū bonū eligendū
et amādū iusta facta ē aut talis ad h fa
cta ē vt aliquādo assequerē qd amaret et
eligeret aut nō. Sed si nō ad hoc iusta
est facta vt qd sic amat z eligit assequa
tur: frustra facta ē talis vt sic illud amet
et eligat nec vlla ratio erit cur illd asseq
debeat aliqui. Quādiu ergo amando z
eligendo sūmū bonū iusta faciet: ad qd
facta ē misera erit: qz indigēs erit cōtra
volūtātē non hūdo qd desiderat qd ni
mis absurdū ē. Quā ppter rōnalis na
tura iusta ē facta vt sūmo bono fruendo
btā esset. homo q qui rōnalis natura ē:
factū ē iust^o ad h vt dō fruendo btūs eēt

Qd hō n moreret si nō peccasset. II
Qd at talis factū sit vt necita
te non moreret hoc facile pbaf
qz vt iā dixim^o sapientie et iusti
cie dei repugnat vt cogeret mortē pati
sine culpa: quē iustū fecerat ad eternam
btitudinē. Sequit^o q quia si nunq pec
casset nūq moreretur.

Qd cū corpore i quo viuit in hac vita
resurgat. Capitulum. III.

Idē apte quāq futura mortuo
rū resurrectio pbaf. Quippe
si hō pfecte restaurādus ē talis
debet testitui qlis futur^o erat si non pec
casset B Aliē eē nō potest A Quē
admodū igit si nō peccasset hō cū eodē
quod gerebat corpore incorruptibilita
tem transmutandus erat ita oportet vt

Secundus

Cur deus homo

cum restaurabitur cum suo in quo vivit
 i hac vita corpore restauret. **B** Quid
 respondebimus si quis dicat quia hoc
 fieri oportet de illis in quibus humanum gen-
 restaurabitur et reprobis vero non est neces-
 se. **A** Nil iustum aut conveniens intelligit
 quam ut sicut homo si perseverasset iusticia to-
 tus id est anima et corpore eterne beatus esset:
 ita si perseverat in iusticia totus similiter eter-
 ne miser sit. **B** Breuiter mihi de his
 satisfecisti.

Q de humana natura proficiat deus quod
 inceptit. **Capitulū. III.**

E huius est facile cognoscere quoniam
 ad hoc de humana proficiat deus natura
 quod inceptit: aut inuani fecit: tamen sub
 limem naturam ad tantum bonum. At si nihil profici-
 osi agnoscat deus fecisse quam rationalem natu-
 ram ad gaudendum de se: valde alienum est
 ab eo ut illam rationalem naturam penitus peri-
 rinat. **A** Necesse est ergo ut de huma-
 na natura proficiat quod inceptit hoc autem fie-
 ri sicut diximus nequit nisi per integram partem
 satisfactionem quam nullus peccator facere po-
 test. **B** Intelligo iam necesse esse ut deus
 proficiat quod inceptit: ne aliter quam deceat a
 suo incepto videatur deficere.

Quamuis hoc necesse sit fieri tamen hoc
 non faciet cogente necessitate et quod sit necessi-
 tas que aufert gratiam aut minuit et sit neces-
 tas que augeat. **B**olo. **Cap. V.**

Ed si ita est videtur quasi cogi deus
 necessitate vitandi indecencia ut salu-
 tem procuret humanam. **Q**uod non negari
 poterit plus hoc propter se facere quam propter
 nos. At si ita est quam gratiam illi debemus pro
 eo quod facit propter se. **Q**uod etiam nam imputa-
 bimus salutem eius gratie: si nos saluat necessi-
 tate. **A** Est necessitas que beneficii gratiam au-
 fert aut minuit et est necessitas qua maior ex
 beneficio: gratia debet. **L**u enim aliquis ea
 necessitate cui subiaceret inuitur beneficium: aut
 nulla aut minor illi gratia debet. **L**u ve-
 ro ipse se sponte necessitate beneficii subdit

nec inuitur causa sufficit tunc utique beneficii gra-
 tiam meretur maior est. **N**on enim hec est dicenda
 necessitas sed gratia quod nullo cogente illam
 suscepit aut seruat sed gratis. **N**am si quod
 hodie sponte permittis te cras daturum ea-
 dem cras voluntate das: quamuis necesse sit te
 cras reddere permittit: si non poteris aut
 non vis metiri. non tamen minus tibi debet
 ille pro impedito beneficio cui das quam si non
 permisisses: quoniam te debitor ante tempus
 dacionis illi facere non es cunctatus nec co-
 actus. **T**ale est cum quis sancte conuersationis no-
 uet propositum. **Q**uamuis namque seruare illud
 ex necessitate post notum debeat ne apostata-
 te damnationem incurrat et licet cogi pos-
 set seruare si nolit: si tamen non inuitur ser-
 uat quod vouit non minus sed magis gratum
 est deo quam si non vouisset: quoniam non solum com-
 mune vitam sed etiam eius licentiam sibi pro-
 pter deum abnegauit. **N**ec sancte viuere di-
 cedum est necessitate: sed eadem que vouit liber-
 tate. **Q**uare multo magis si deus facit bo-
 num homini quod inceptit: licet non deceat eum a
 bono incepto deficere: totum gratie debe-
 mus imputare quod hoc propter nos non pro-
 pter se (nullus egens) inceptit. **N**on enim illud la-
 tuit quod homo facturus erat cum illud fecit: et tamen
 bonitate sua illud creando sponte se ut profice-
 ret inceptum bonum quasi obligauit. **D**enique
 deus nihil facit necessitate: quod nullo modo cogit
 aut prohibet aliquid facere. **E**t cum dici-
 mus deum aliquid facere quasi necessitate vitandi
 inhonestate quam utique non timet potius in-
 telligendum est quod facit necessitate seruande ho-
 nestatis que scilicet necessitas non est aliud quam
 immutabilitas honestatis eius: quam a se
 ipso et non ab alio habet: et idcirco improprie
 dicitur necessitas. **D**icimus tamen quod necesse est
 ut bonitas dei propter immutabilitatem suam pro-
 ficiat de homine quod inceptit quamuis totum sit
 gratia quod fecit bonum. **B** **L**ocedo
 satisfactionem pro quam saluat homo non
 possit facere nisi deus homo. **VI.**

Ec autem fieri nequit nisi sit qui
 soluat deo pro peccato hominis

us bonum magis diligere
 iter namque frustra illud
 n illa discernendi quia
 si secundum discretionem non
 Sed non uenit ut de
 istra debeat: ad huius
 le natura certum est
 omnia amaret et dilige-
 ris sed propter ipsum: non
 propter sed aliud amat. **B**
 e nequit. **E**t igitur frustra
 lis: simul rationalis et
 id si ad sumum bonum
 iusta facta est aut talis
 quando allegretur quod
 t non. Sed si non ad bonum
 quod sic amat et diligit
 facta est talis ut sic
 : ulla ratio enim cur illud
 si. **Q**uamdiu ergo
 mum bonum iusta facerem
 a enim: quod indiget
 n huius quod desiderat
 i est. **Q**uia propter
 facta ut summo bono
 mo quod rationalis
 ad huius de fructu
 moreret si non peccat
 id at talis factus
 n moreret hoc huius
 ia diximus sapienter
 nat ut cogit
 est iustum fecerat ad
 equit quod quia si
 oreretur.
 uore i quod uiuit
 Capitulū
 apre quod futura
 surrectio probat. **Q**
 pfecte restauratus
 quis futurus erat
 it esse non potest. **B**
 si non peccasset
 corpore in corpore
 indus erant opo-

aliqd maius q̄ omne qd̄ de⁹ nō est. **B** Ita cōstat. **A** Illū q̄ q̄ de suo poterit deo dare aliqd̄ qd̄ super omē qd̄ s̄ deo est maiori eē necesse ē q̄ omē quod nō ē deus. **B** Nequeo negare. **A** Nihil aut̄ ē qd̄ sup̄ oē sit qd̄ de⁹ nō ē: nisi de⁹. **B** Uerū ē. **A** Nō q̄ potest hāc satisfactiōē facere nisi de⁹. **A** Sic seq̄tur **A** Sed nec facere illā debz nisi hō alio qui nō satisfaciō hō. **B** Nō videt aliqd̄ iustus. **A** Si q̄ sicut constat necesse ē vt de hoibus pficiatur illa sup̄na ciuitas: nec hoc eē valet: nisi fiat p̄dicta satisfactiō q̄ nec pōt facere nisi de⁹ nec debet nisi hō: necesse ē vt eā faciat deus homo. **B** B̄ndictus de⁹ iam magnū quiddā inuenim⁹ de hoc q̄ q̄rimus p̄sequere igitur vt incepisti. Scio em̄ quia deus nos adiuuabit. **A** Inuestigādū est quomō possit fieri deus homo.

A necesse sit eundē ip̄m eē p̄fectum deū z p̄fectum hominem. .VII.

Diuina natura z humana si possunt inuicē mutari: vt diuina fiat humana: vl̄ humana diuina nec ita misceri vt quedā tertia sit ex duabus que nec dīna sit omnino nec humana. Deniq̄ si fieri possēt vt altera in alteram cōuerteret̄ aut esset tm̄ de⁹ z nō hō aut solū hō z nō deus. Aut si miscerētur ita vt ex duabus corruptis fieret quedā tertia. quēadmodū de duobus indiuiduis aīalibus diuersarū specierū masculo et femina nascit̄ terciū qd̄ nec patris integrā nec matris seruat naturā sed ex vtr̄q̄z terciā nec hō esset nec deus. Nō igit̄ pōt fieri hō de⁹ quē querimus ex diuina z humana natura: aut cōuersiōe alterius in alteram aut corruptiua cōmixtione vtriusq̄z in terciā: q̄ hec fieri neq̄unt: aut si fieri valerent nil ad hoc qd̄ q̄rimus valeret. Si aut̄ quolibet mō coniungi: ita dicuntur hec due nature integre: vt cū alius sit hō alius deus: z non idē sit deus q̄ z hō impossibile est vt am-

bo faciant q̄ fieri necesse est. Nā de⁹ nō faciet: q̄ nō debeat: z hō nō faciet quia nō poterit: vt ergo hoc faciat deus hō: necesse ē eundē ip̄m esse p̄fectū deū: z p̄fectum hoīem qui hāc satisfactiōē facturus est: qm̄ eā facere nō pōt nisi sit ver⁹ deus nec debeat nisi sit verus hō. Quomā q̄ seruata integritate vtriusq̄z nature necesse est inueniri deū hoīem nō minus necesse est has duas naturas integras cōueniri in vnā p̄sonam quemadmodū corpus et anima rōnalis cōueniunt in vnū hoīem: qm̄ aliter fieri nequit vt idē ip̄s sit p̄fectus deus et p̄fectus homo. **B** Totū mihi placet qd̄ dicis

Qd ex genere ade z de virgine femina deū opteat assumere hoīem. VIII.

Estat nūc querere vnde et **A** r quō assumet deus humanā naturā. Aut em̄ assumet eā d̄ adā aut faciet nouū hoīem quēadmodū fecit adā de nullo alio hoīe. Sed si nouū hominē faciet nō ex ade genere: nō pertinet ad genus humanū quod natū est de adam: q̄re nō debeat satisfacere p̄ eo q̄ nō erit de illo. Sicut em̄ rectū est vt pro culpa hominis nō satisfaciō ita necesse ē vt satisfaciōnes idē sit qui peccator: aut eiusdē generis. Aliter nāq̄ nec adā nec genus ei⁹ satisfaciō p̄ se. Ergo sicut de adā et eua pctm̄ in oēs hoīes ppagatū est: ita nullus nisi vel ip̄i vel q̄ de illi nascitur p̄ pctō hoīm satisfacere dz. Quō ergo illi nequeunt: necesse est vt de illis sit q̄ hoc faciet. Ampli⁹ sicut adā z totū gen⁹ ei⁹ p̄ se stetit sine sustentatōe alteri⁹ creature si nō peccassz: ita optet vt si idem genus resurget post casum p̄ se resurgat z releuet̄. Nā p̄ quēcunq̄ in statum suum restituatur per illū vtr̄q̄z stabit p̄ quē statuz suū recuperabit. Deus etiam quando humanā naturā p̄mit⁹ fecit in solo adam: nec feminā vt d̄ vtroq̄z serui multiplicarētur homines facere voluit nisi de ip̄o vñ ip̄e apte mōstrauit

Cur deus homo

se nō nisi de adam voluisse facere qd de humana natura factur⁹ erat. Quapropter si gen⁹ ade p aliquē releuat⁹ hoicem q nō sit de eodē genere nō in illā dignitatē quā habiturum erat si nō peccasset adam: et iso nō itēgre restaurabit⁹ et dei ppositū deficere videbit⁹ que duo incōueniētia sūt. Ergo necesse ē vt de adam assumat⁹ hō p quē restauret⁹ genus ade.

B Si rōnem seqmur sicut ppositū⁹ hoc inuitabilit⁹ oportet eē. **A** Inuestigem⁹ nūc vtrū assumēda sit a deo natura hoīs de patre et matre sicut alij homines aut de viro sine femina aut de femina sine viro. **R**ā quocunq⁹ mō ex his tribus modis sit de adā et de eua erit de qbus ē omīs hō vtriusq⁹ sexus: nec aliq⁹ modus ex tribus his facili⁹ ē doq⁹ alij vt eomō potius debat assumi.

B Bene pcedis. **A** Verum nō ē opus multo labore vt ostēdat⁹ quia mūdus honesti⁹ pcreabitur hō ille de solo viro vel femia q⁹ de mixtiōe vtriusq⁹ sicut omnes alij filij hoīm. **B** Sufficit. **A** Aut ergo de solo viro aut de sola femia assumēdus ē. **B** Aliū de nō pōt. **A** Quatuor modis pōt de⁹ facere hoicem videlicet aut de viro et de femina: sicut aspiduus vsus mōstrat: aut nec d viro nec de femia sicut creauit adam: aut de viro sine femia sic fecit eua: aut de femina sine viro q⁹ nondū fecit. vt igit⁹ hunc q⁹ modū probet sue subiacere potestati et ad hoc ipm opus dilatū eē nil cōueniētius q⁹ vt de femia sine viro assumat illū hoiez quē querim⁹. Vtrū a sit d virgine aut de nō virgine digni⁹ h fiat: nō ē op⁹ disputare: s⁹ sine oī disputatiōe asserēdū ē: q⁹ d virgine deū hoiez nasci oportet.

B Scdm placitum cordis mei loqueris. **A** Est ne solidū hoc qd diximus aut vanū aliquid sicut nubes: qd dixisti nobis ifideles obicere. **B** Nil solidius. **A** Pinge igitur non sup fictam vanitatē sed sup solidā veritatem

et dic: q⁹ valde cōuenit vt quē admodū hominis peccatū et causa nostre dāpnatiōis initium sumpsit a femina: ita medicina peccati et causa nostre salutis nascatur de femina: ac ne mulieres desperent se pūrrere ad sortem beator⁹ quoniam de femia tantū malū pcessit oportet: vt ad reformādā spem eaz de muliere tantū bonum procedat. Pinge et hic. Si virgo erat que causa fuit humano generi tou⁹ mali, multo magis decet vt virgo sit que causa erit totius boni. Hoc quoq⁹ pinge. Si mulier quā fecit deus de viro sine femina facta est de virgine conuenit valde vt vir quoq⁹ q⁹ fiet de femina sine viro fiat de virgine. Sed de picturis que possint pingi sup hoc: quia deus homo de virgine muliere nasci debet: ista nunc sufficiant. **B** Talis pulcre et rōnabiles sūt picture iste Quod necesse sit verbū solū et hoiez in vnā cōuenire psonā. **IX.** **A** Tunc quoq⁹ querendū ē in qua persona deus qui ē tres psonae hominē assumat. Plures enim persone neque sūt vnū eūdemq⁹ hominē assumere in vnitāte persone. Quare in vna persona tātū hic fieri necesse ē. Sed de hac vnitāte persone dei et hominis et in qua persona dei hoc magis fieri oportet in epistola de incarnatione verbi ad dominū papam vrbaniū directa q⁹ tum ad presentē inuestigatiōem sufficere puto locutus sū.

B Breuiter tamē hoc tange cur potius persona filij debeat incarnari quā patris et spiritus sancti. **A** Si quelibet alia persona incarnaretur erunt duo filij in trinitate filij⁹ scilicet dei qui et ante incarnationem filius est et ille qui per incarnationem filius erit virginitatis et erit in personis que semp equales esse debent in equalitas secūdum dignitatem natiuitatum. Dignior ē namq⁹ natiuitatem habebit natus ex deo quam natus ex virgine. Itē si pater fuerit icar

si q⁹ fieri necesse est. hōi
 iō debuit: et hō nō facit
 r: vt ergo hoc faciat
 nō dē ipm esse pccatū
 em qui hāc satisfaciōē
 nō eā facere nō pōt
 debet nisi sit verus hō.
 ita integritate vniū
 est inueniri deū hoicem
 est hās duas naturas
 vni in vnā psonā que
 vus et anima rōnalis
 hoicem: qm aliter fieri
 sit peccus deus et pccatū
 Lotū mibi placet q⁹
 tenere ade et de vni
 at assumere hoicem.
 at nūc querere vnde
 assumet deus humanū
 i. Aut em assumet
 nū hoicem quē ad
 alio hoie. Sed hō
 is ex ade generat⁹
 humanū quod nō
 d debuit satisfaciōē
 d. Sicut em reuolū
 s nō satisfaciōē
 is idēz sit qui peccat
 s. Alter nāq⁹ nec
 sficiat p se. Ergo
 m in oēs hoiez
 nisi vel ipi vel q⁹
 doim satisfaciōē
 eunt: necesse est
 . Ampli⁹ sicut ad
 tisses sine susten
 nō peccass⁹: ita
 surget post calum
 f. Itā p quēcumq⁹
 tuatur per illū
 s suū recuperat.
 humanā naturā
 am: nec femina
 icaretur hominē
 o vni ipē apte m

Liber secundus

natus erūt duo nepotes in trinitate q̄a pater erit nepos parētū virginis p̄ hominē assumptū z verbū cum nil habeat de hoīs nepos tamē erit virginis q̄a filij ei⁹ erit filius. Que oīa incōueniētia sūt nec in carnatiōe verbi cōtingūt. Est et aliud cur magis pueniat incarnari filio q̄ alijs psonis: quia cōueniētius sonat filij supplicare patri q̄ aliā psonā alijs. Itē hō p̄ quō erat oraturus z dyabolus quē erat expugnatur⁹ ambo falsā similitudinē dei p̄ ppriā volūtātē p̄ se sūperāt. Unde q̄si speciali⁹ aduer⁹ p̄sonā filij peccauerāt qui vera p̄ris similitudo creditur. Illi itaq; cui specialius fit iniuria pueniētius attribuit̄ culpe vi dicta aut indulgētia. Qua p̄pter cū ratio nos inuitabilis p̄duxerit ad hoc vt necesse sit diuinā et humanā naturā in vnā conuenire psonā nec h̄ fieri possit in pluribus psonis dei z hoc cōueniētius fieri pateat in psona verbi q̄ in alijs: necesse ē verbū dei z hoīem in vnā cōuenire psonā. **B** Sic ē via qua me ducis vndiq; mūta ratiōe vt neq; ad dextram neq; ad sinistā videā me ab illa posse declinare. **A** Nō ego te duco sed ille de q̄ loq̄mur: sine q̄ nil possum⁹ nos ducit vbi cūq; viā veritatis tenem⁹. **Q**uod homo id ē non ex debito moriatur z quomō possit vel nō possit peccare z cur ille vel angel⁹ de sua iusticiā laudādus sit cū peccare nō possit. **X.** **Q**uod si aut̄ homo ille sit moritur⁹ ex debito sicut alijs hoīes ex debito moriuntur nunc inuestigare debem⁹. Sed si adam moritur⁹ nō erat si non peccasset multo magis iste mortē pati nō deberit in quo peccatū eē nō poterit quia de⁹ erit. **B** In hoc volo te aliq̄ntulū morari. Siue em̄ dicatur posse siue non posse peccare in vtroq; mihi non parua nascitur questio. Nam si nō posse peccare dicitur. Et em̄ aliquantulū loquar nō quasi de illo qui nūq; fuit.

set sicut hacten⁹ fecimus: sed velud de eo quē z cuius facta nouim⁹ quis neget illū multa potuisse facere que pctā dicimus. Quippe vt alia taceā quomō dicem⁹ eum nō potuisse mentiri quod sēp peccatū ē. Cum em̄ dicat iudeis de patre: si dixero quia nō scio eū ero similis vobis mendax z inter hec verba dicat non scio eū: quis eum dicat. eadē tres nequiuisse p̄ferre dictōes siue alijs verbis vt sic diceret nō scio eum. Quod si faceret vt ipse ait: esset mendax q̄ est esse peccatorē. Quare quoniam hic potuit peccare potuit. **A** Et hoc dicere potuit z hoc peccare non potuit. **B** hoc ostende. **A** Omnis potestas sequit̄ volūtātē. Cū enim dico quia possis loqui vel ambulare: subaudi⁹ si volo. Si enim non subintelligit̄ volūtās non ē potestas sed necessitas. Nam cū dico quia nolens possis trahi z vinci non est nec mea potestas sed necessitas z potestas alteri⁹. Quippe non ē aliud possis trahi vel vinci: q̄ alius me trahere vel vincere pōt. Possim⁹ itaq; dicere de cristo quia potuit mentiri si subaudiatur si vellent: z quomō mētiri non potuit nolēs: nec potuit velle mentiri: nec minus dici pōt nequiuisse mentiri. Sic itaq; potuit z non potuit mentiri. **B** Nūc redeam⁹ ad inuestigandū de illo q̄si nōdū sit sicut incepim⁹. Dico igit̄: si peccare nō poterit q̄a sicut dicitis non poterit velle ex necessitate seruabit iusticiā: q̄re nō ex libertate arbitrij iust⁹ erit. Que igitur gratia illi p̄ iusticiā sua debet. Solem⁹ nāq; dicere deū idcirco fecisse angelū et hoīem tales q̄ peccare possēt: q̄ten⁹ cū possēt deserere iusticiā et ex libertate arbitrij seruaret̄: gratiā z laudem mererentur que illis si ex necessitate iustifessent non deberent. Anselmus. Nonne angeli qui modo peccare nequeunt laudandi sunt. Boso. Sūrvitq; q̄a hoc q̄ modo nō possunt

Cur deus homo

meruerit p hoc qd potuerit z noluerit.
A Quid dicis de deo q peccare non pot nec hoc meruit p potestate peccandi qua non peccauit none laudandus e p iusticia sua. **B** Ihic volo vt respondeas p me. na si dico euz non ee laudandū scio me metiri. Si aut dico laudandū timeo: infirmare rōnem q̄ dixi de angelis. **A** Angeli nō sūt laudandi d iustitia sua q̄a peccare potuerūt quia noluerūt sed q̄a p hoc quodammodo a se habēt quod peccare nequnt in quo aliq̄tenus siles sūt deo: qui a se habz quicquid habet. Dicitur em̄ aliqd quod non aufert quādo pot: z facere ee aliquid qui cum possit idipm facere non ee. nō facit. Sic itaq; cum angelus potuit auferre sibi iusticia z nō abstulit z facere se nō ee iustū z nō fecit recte asserit ipe sibi dedisse iustitiam z seipsū iustū fecisse. Hoc igitur mō habet a se iusticia quia creatura eaz aliter a se habere nequit. z idcirco laudandus e de sua iustitia z nō necessitate. sed libertate iust e. q̄a improprie dicit necessitas vbi nec coactio vlla e nec prohibitio. Quia ppter quoniā de pfecte habet a se quicquid habet ille maxime laudandus e de bonis que habz z seruat nō vlla necessitate sed sicut supra dixi ppria z eterna imutabilitate. Sic ergo hō ille qui idē ipse deus erit quoniā omne bonū qd ipe habebit a se habebit. nō necessitate sed volūate z libertate z a seipso iust z idcirco laudandus erit. Quāuis em̄ humana natura a diuina habeat qd habebit. idem tamen ipse a seipso (qm̄ due nature vna persona erūt) habebit. **B** Satisfecisti mihi ex hoc z apte video qz z peccare non poterit: z tamē laudandus erit d iustitia sua. Sed nūc querēdū estimo: cū de talē posset facere homiem cur nō tales fecit angelos et duos primos homies vt similiter z peccare nō possent z de iusticia sua laudandi essēt. **A** Intelligis qd dicas. **B**

Video: mihi intelligere z idcirco quero cur eos tales nō fecit. **A** Quoniam nō potuit nec debuit fieri vt vnus quisq; eoz ee idem ipse qui deus sicut d hoie isto dicim: z si queris cur nō vel tot q̄t sūt persone dei vltaltē de vno hoc fecit rīdeo quia ratio tunc fieri nllaten hoc exigebat. sed omnio (quia deus nil sine ratioe facit) phibebat. **B** Erubesco quia hoc quesui dic quod dicitur eras. **A** Dicam ergo quia mori non debet quoniam non erit peccator. **B** Concedere me oportet.

A moriat ex sua potestate q mortalitas nō p̄treat ad purā hois naturā. **XI**
Tunc autē restat indagare vtrū possit mori scdm humanā naturam. nā scdm diuinā incorruptibilis semper erit. **B** De hoc cur dubitare debem cū ipe verus hō futur sit z ois hō naturalit mortal sit. **A** Nō puto mortalitātē ad purā sed ad corruptā hois naturā ptinē. Quippe si nūq; peccasset hō z immortalitas ipsi immutabiliter firma esset: nō tū minus homo eēt verus. z quādo mortales in incorruptibilitatē resurgēt non minus erunt veri homines: Nā si ptineret ad veritatē humano nature mortalitas: nequa q̄ posset esse homo q̄ esset immortalis: nō q̄ ptinet ad sinceritatē humane nature corruptibilitas: siue incorruptibilitas: quoniam neutra facit aut destruit homines: s̄ altera valet ad eius miseriam: altera ad beatitudinem. Sed quoniā nullus homo qui non moriatur. Idcirco mortale ponitur in hominis diffinitioe a philosophis: qui non crediderunt totū hominē: aliq̄n potuisse aut posse esse immortalē. Quare nō sufficit ad demonstrandum illum hoiem debere mortalem esse hoc quia verus erit. **B** Quere ergo tu aliam rationē: quia ego illam nescio si tu nescis qua ille probet et posse mori. **Anselmus.** Dubium non est quia

cut deus erit ita omnipotēs erit. **B** Uñ est. **A** Si ergo volet poterit animam suam ponere et itez sumere. **B** Si hñ nō pōt nō videt q̄ sit om̄ipotens. **A** poterit igit̄ nūq̄ mori. Si volet. et poterit mori et r̄surgere. Siue aut̄ aiām suā ponat nlo alio faciēte. siue aliq̄ hñ faciat vt eā ponat ip̄o p̄mittēte. quātū ad potestātē nil differt. **B** Nō ē dubium. **A** Si igitur voluerit p̄mittere poterit occidi. sed si noluerit nō poterit. **B** Ad hoc nos indeclinabilē p̄ducit ratio. **A** Ratio quoq̄ nos docuit. q̄a oportet eū mai⁹ aliquid habere. quā quicquid sub deo est. q̄d sp̄ote det et nō ex debito deo. **B** Ita ē. **A** hoc aut̄ sub illo nec extra illū iueniri pōt. **B** Uerū ē. **A** In ip̄o igitur inueniendū ē. **B** Sic seq̄tur. **A** Aut igitur seip̄m aut aliqd̄ de se dabit. **B** Nō possū aliter intelligere. **A** Que rendū nūc ē cuiusmodi hec datio debet eē. Dare nāq̄ se nō poterit deo. aut aliquid de se quasi nō habēti vt suus sit quoniā omnis creatura dei ē. **B** Sic est. **A** Sic ergo itelligēda ē hec datio. q̄ aliqm̄o ponet se ad honores dei: aut aliqd̄ de se quomō debito: non erit. **B** Ita sequitur ex supradictis. **A** Si dicim⁹ quia dabit seip̄m ad obediēdū deo. vt p̄seuerant̄ seruādo iusticiam subdat se ei⁹ volūtati. non erit hoc dare q̄d de⁹ ab illo nō exigat ex debito. Omnis em̄ rōnalis creatura debet hāc obediētiā deo. **B** hoc negari nequit. **A** Alio itaq̄ mō oportet vt det seip̄m deo aut aliqd̄ de se. **B** Ad hoc nos impellit ratio. **A** Uideam⁹ si forte hoc sit vitā suā dare: siue ponere aiām suā. siue tradere seip̄m morti ad honore dei. hoc em̄ ex debito de⁹ nō exiget ab illo. qm̄ nāq̄ nō erit pctm̄ in illo nō debet mori vt dixim⁹. **B** Aliter nequeo intelligere. **A** Cōsideremus adhuc vtrū sic rōnabilē pueniat. **B**

Dicitur ego libenter audiā. **A** Si homo p̄suauitatē peccauit an nō cōuenit vt p̄ asperitatē satisfaciatur? Et si tam facile vici⁹ ē a dyabulo vt deū peccādo exhonoret. vt facili⁹ nō posset. nōne iustū ē vt homo satisfaciēs deo p̄ pctō. tāta difficultate vincat dyaboluz ad honore dei: vt maiori nō possit. An nō ē dignū quaten⁹ qui se sic abstulit deo peccādo vt se plus auferre nō posset: sic se det deo satisfaciēdo vt magis se nō possit dare. **B** Non ē aliquid rōnabilē. **A** Nil aut̄ asperius aut difficilius potest homo ad honore dei sp̄ote et non ex debito pati q̄ mortē. et nullaten⁹ seip̄m pōt homo magis dare deo quātum se morti tradit ad honore illi⁹. **B** Uerū sūt oīa hec. **A** Talē ergo oportet eū esse qui p̄ pctō hominis satisfacere volet vt mori possit si velit. **B** Uti deo hominem illū plane quē querim⁹ talē esse oportere q̄ nec ex necessitate moriatur qm̄ erit om̄ipotēs. nec ex debito q̄a nunq̄ peccator erit et mori possit ex libera volūtate quia necessariū erit. **A** Sūt et alia mlt̄a cur eū valde cōueniat hominum similitudinē et conuersatiōez absq̄ peccato habere que facili⁹ et clari⁹ per se patent. in eius vita et operibus quam velut ante experimentuz sola ratione monstrari possint. Quis enim explicet quam necessarie. quam sapienter factum sit. vt ille qui homines erat redēpturus et de via mortis et perditionis ad viam vite et beatitudinis eterne docendo reducturus: cum hominibus cōuersaretur et in ipsa conuersatione cum eos doceret verbo q̄lit̄ viuere deberent seip̄m exēplū p̄beret. Exēplū autem se ipsum quomodo daret infirmis et mortalibus vt propter iniurias aut contumelias aut dolores aut mortem a iustitia non recederent si ipsum hec omnia sentire non agnoscerent.

Quāuis in comodum nostrorū

Secundus

Cur deus homo

particeps sit miser tñ nō sit **B.** XII.

Anna hec parēter oñdūt eum mortalē z incōmodorū nostrorū participē esse oportere. Sed hec omnia miserie nse sūt. Nunquid z miser erit. **A** Nequaquē. Nam sicut ad beatitudinem non pertinet comodū quod habet quis cōtra volūtātē. ita nō est miseria apprehēdere sapienter nlla necessitate aliqd incomodū scōm volūtatem **B** Concedendum est.

Quod cum alijs infirmitatib⁹ nostris ignorantia non habeat **XIII.**

Erum in hac similitudine quā habere debet euz hominibus. dic vtrum ignorantiaq; sicut alias

infirmitates nostras habitur⁹ sit **A**

Quid dubitas de deo vtrū sit oia sciēs

B Quia quāuis sit immortalis futurus ex diuina natura. mortalis tñ erit ex hūana. Cur ergo nō silt poterit ille hō esse vere ignorās sicut vere mortal⁹ erit.

A Illa hois assumptio in vnitatē p

sone nō nisi sapienter a summa sapia fi

et: z ideo nō assumet in homie qd nullo

mō vtile sed valde noxiū est ad op⁹ qd

idē hō factur⁹ est. Ignorātia nāq; ad

nihilum illi vtilis esset: sed ad multa no

xia Quō em̄ tot z tāta opa que factur⁹

est faciet sine summa sapia Aut quō illi

hoies credēt si eū scūt nesciū. Si autez

nesciet ad qd erit illi vtil⁹ ignorātia illa.

Deinde si nul amat nisi qd cognoscitur

sicut nihil erit boni qd nō amet: ita nul

lū bonū erit qd ignoret. Bonum aut ne

mo pfecte nouit nisi qd a malo scit dis

cernere: hāc quoq; discretionē null⁹ scit

facere nisi qui malū nō ignorat. Sicut

igitur ille de quo loquimur oē pfecte sci

et bonū: ita nullū ignorabit malū. Om

nē igitur habebit sciam q̄uis eā publi

ce in hoim cōuersatiōe nō oñdat. **B**

Hoc in maiori etate ita videtur sicut di

as: sed in infantia sicut nō erit tēpus cō

gruū vt in illo appareat sapia: ita non

erit opus: z ideo nec cōgruū vt illā ha
beat. **A** Nonne dixi qz sapient⁹ fiet il
la incarnatio. Sapienter nāq; assumet
deus mortalitatē qua sapient⁹ (qz valde
vtiliter) vtet. Ignorāter xō nō poterit
assumere sapient⁹: qz nūq; est vtilis: sed
semp noxia nisi forte p eā mala volūtāt
(que nunq; in illo erit) ab effectu restrin
gitur. **Mā** z si aliquādo ad aliud nō no
cet h solo tñ nocet: qz scie bonū aufert: z
m vt breuiter absoluā qd queris ex quo
hō ille erit plenus deo: sp in seipso erit:
vñ nunq; erit sine eius potentia z forti
tudine et sapia **B** Quis h in xpo
fuisse semp nō dubitarē: ideo tñ quesui
vt de hoc quoq; rōnem audirem Sepe
nāq; aliquid esse certi sumus: et tamen
hoc ratione pbare nescimus.

Quomodo mors eius preualeat nu
mero z magnitudini pctōz oim. **XIII**

Unc rogo vt doceas me quo

modo mors eius pualet nume
ro z magnitudini pctōz omni

um cū vnū (qd putamus leuissimū) pec

catū tā infinitū monstres vt si numerus

obtendat infinitus mūdorū q sic pleni

sunt creaturis sicut iste ē nec possint ser

uari nisi redigant in nihilū: nisi faciat a

liquis aspectū vnū cōtra volūtātē dei

non tñ fieri debeat. **A** Si pns esset

hō ille et quis eēt scires z diceret tibi ni

si occidas hoim illū pibit mundus iste

totus: z quicqd deus nō est faceres hoc

pseruanda oī alia creatura. **B** Nō

facerem etiam si mihi infinitus uumer⁹

mundo: um obēderetur **A** Quid

si iterum tibi diceretur aut euz occides:

aut omnia peccata mundi venient sup

te. **B**oso. Responderem me potius

us illa omnia peccata velle suscipere:

non solum huius mundi que fuerunt z

que futura sunt: sed z quecunq; sup hic

cogitari possunt q̄ istud solum: quod

non solū de occisione eius: sed z de qua

libet parus lesione que illum tangeret:

ego libenter audia. uauitātē peccant. speritatē satisfactio. e a dyabulo vt dicitur. aret. vt facit nō possit. homo satisfactio. ultate vincat dyabolo. vt maiori nō possit. erit qui se sic abstrahit. plus aufere nō possit. tiffaciō vt magis. B Non ē aliquid vniū. ut asperius aut dicitur. ad honorē dei spōtē. i qz mortē. nullatē. magia dare deo quā. it ad honorē illi. B. ec. A Tale opus. ut p pctō hominū. ni possit si velit. B. n illū plane que. ere q nec ex necessitate. ut omipotēs. nec ex. peccator erit. mo p. te qua necessariū. nta cur eū valde. mulitudine z consuet. o habere que facit. t. in eius vita et op. nte experimentis. ri possint. Quis. ecessarie. quam. ille qui homines. ria mortis et pecc. et beatitudinis. urus: cum homin. n ipsa conuersatio. erbo q̄lit vultē. pberet. Rēpl. do daret infirmis. pter iniurias aut. lozes aut mortem. trent si ipsum dec. noscerent. n comodum nostrū.

respondere me existimo debere. **A** Recte existimas: sed dic mihi cur ita cor tuum iudicat: ut plus horreat unum peccatum in lesione huius hominis quam alia omnia que cogitari possunt: cum omnia quecumque sunt peccata contra illum sint. **B** Quia peccatum quod in persona eius fit incopabile superat omnia illa que extra personam illius cogitari possunt. **A** Quid dicis ad hoc: quod sepe libenter aliquis patitur quasi in sua persona molestias ne maiores patiantur in rebus suis. **B** Quia deus non eget hac pacia cuius peccati omnia subiacent sicut tu supra cuidam me interroganti respondisti. **A** Bene respondes: videmus ergo quod violatiom vite corporalis huius hominis nulla immensitas vel multitudo peccatorum extra personam dei comparari valet. **B** Sapientissimum est. **A** Quatum bonum tibi videtur cuius interemptio tanta mala est. **B** Si omne bonum tanta bonum est: quam mala est eius destructio: plus est bonum incompatibiliter quam sicut sint ea peccata mala que sine exstimatione superat eius interemptio. **A** Tu dicis Logita quod etiam peccata tantum sunt odibilia quantum sunt mala: et vita ista tantum amabilis quantum est bona. Unde sequitur quod vita hec plus est amabilis quam sint peccata odibilia. **B** Non possum hoc non intelligere. **A** Putas ne tantum bonum tanta amabile ne posse sufficere ad soluendum: quod debet per peccatis totius mundi. **B** Imo potest plus quam in infinitum. **A** Uides igitur quod vita hec vincat omnia peccata si illis detur. **B** Aperte. **A** Si ergo dare vitam est mortem accipere: sicut datio huius vite preualet omnibus hominum peccatis: ita et acceptio

Quo deleat mors ea: (mortis, dem etiam peccata eius pimentum. **B. XV.**

La esse de omnibus peccatis que personam dei non tangunt constat. Sed nunc video aliud querendum. Nam si tanta malum est eum occidere: quam bona est vita eius quod potest mors eius superare et de-

lere peccata eorum quod eum occiderunt. Aut si alius cuius eorum peccatum delet quod potest aliorum quam hominum aliquid delere. Credimus enim quod et multi ex illis saluati sunt et innumerabiles alii saluantur. **A** Hanc questionem soluit apostolus qui dixit quod si cognouissent nunc quam deum glorie crucifixissent. Tamen namque differunt scientiam factum peccatum et quod per ignorantiam fit ut malum quod nunquam facere possent per nimietate sua si cognoscere veniale fit quia ignoranter factum est. Desi enim occidere nullus homo nunquam scienter saltem velle possit et ideo quod illum occiderunt ignoranter non in illud infinitum peccatum cui nulla alia comparari possunt peccata pruerunt. Nam si considerauimus eius magnitudinem ad videndum quam bona esset vita illa secundum hoc quod ignoranter factum est: sed quasi scienter fieret quod nec unquam fecit aliquid nec facere potuit. **B** Rationabiliter interemptores christi adueniam peccati sui perungere potuisse monstrasti. **A** Quid iam queris amplius. Ecce iam vides quod rationabilis necessitas ostendit ex hominibus proficiendum esse supernam ciuitatem: nec hoc posse fieri nisi per remissionem peccatorum: quam homo nullus habere potest: nisi per hominem qui idem ipse sit deus atque sua morte homines peccatores deo conciliet. Aperte igitur inuenimus christum quem deum et hominem confitemur et mortuum propter nos: hoc autem absque omnium dubietate cognito: cuncta que ipse dicit certa esse quam deo merito negat: et sapienter esse facta que seculum dubitandum non est: quibus non eorum ratio intelligatur a nobis. **B** Verum est quod dicis. Nec aliquid tenus quod dixit esse verum aut quod fecit rationabiliter esse factum dubito. Sed hoc postulo ut quod quasi non debere aut si posse fieri videtur infidelibus in fide christiana hoc mihi qua ratione fieri debeat aut possit apertius: non ut me in fide confirmes: sed ut confirmatum veritatis ipsi intellectu let. **Qualiter deus de massa** (tiffices, peccatrice assumpsit hominem sine peccato et de saluatione ade et eue. **XVI.**

Secundus

Cur deus homo

Quia propter sicut eorum que supra dicta sunt ratione aperuisti sicut peto ut eorum que sunt adhuc questi-
 tur ratione ostendas. Primum scilicet qua-
 liter de massa peccatrice et humano gene-
 re quod totum infectum erat peccato hominem sine
 peccato quasi asinum de fermentato deus as-
 sumpsit. **H**ic licet ipsa hominis eiusdem conceptio
 sit mixta et absque carnalis delectationis
 peccato virgo tamen ipsa unde assumptus est in est
 iniquitatibus concepta et in peccatis conce-
 pit eam mater eius: et cum originali peccato na-
 ta est quod et ipsa in adam peccavit in quo om-
 nes peccaverunt. **A** Postquam constat ho-
 minem illum esse deum et peccatorum reconcilia-
 torem dubium non est eum omnino sine peccato esse:
 hoc autem esse non valet nisi absque peccato
 de massa peccatrice sit assumptus. **Q**uia ra-
 tio vero sapientia dei hoc fecit si non pos-
 sumus intelligere non debemus mirari sed
 cum veneratone tollerare aliquid esse in secre-
 tis tate rei quod ignorem. **Q**uippe mira-
 bilius deus restauravit humanam naturam
 quam instauravit. **E**qualiter enim vtrumque deo
 facile est sed homo antequam esset non peccavit ut
 fieri non deberet. **P**ostquam vero factus est
 peccato meruit ut quod et ad quod factus
 erat perderet: quamvis non perdidit omnino
 quod factus erat ut esset quod puniret aut cui
 deus miseret. **N**eutrum enim horum fieri pos-
 set si in nihilum redactus esset. **T**anto ergo mira-
 bilius deus illum restituit quam instituit quod de
 peccatore nec protra meritum fecit. **Q**uatum
 enim est deus et hominem sic in vnum conuenire
 ut suata integritate vtriusque nature idem
 sit homo qui deus. **Q**uis ergo presumat vel cogi-
 tare quod humanus intellectus valeat pene-
 trare quam sapienter quam mirabiliter tam in-
 scrutabile opus factum sit. **B** Assertio: quod
 nullus homo potest in hac vita tamen secretum
 penitus aperire nec peto ut facias: quod
 nullus homo facere potest: sed tamen quantum
 potes. **P**lus enim persuadebis alioquin in
 hac re rationes latere si aliquid te monstraueris
 videre quam si te nullam in ea rationem

intelligere nihil dicendo probaveris. **A**
Video me ab importunitate tua non pos-
 se liberari. **S**ed si aliquatenus poteris quod
 postulas ostendere gratias agamus deo
 Si vero non poteris sufficiat ea que su-
 pra probata sunt. **L**um enim constat deum
 hominem fieri oportere dubium non est sa-
 pientiam et potentiam illi non de esse ut homo
 sine peccato fiat. **B** Sic libenter acci-
 pio. **A** **O**portuit utique ut illa redemptio
 quam christus fecit prodesset non solum illis
 qui eo tempore fuerunt sed et alijs. **S**it
 enim rex aliquis cui totus populus sue
 cuiusdam civitatis sic peccavit excepto
 vno solo qui tamen est de illorum genere
 ut nullus eorum facere possit unde mor-
 tis dampnatorem euadat. **I**lle autem qui solus
 est innocens tantam apud regem habeat gra-
 tiam ut possit et tantam dilectionem erga
 reos ut velit omnes qui credent suo con-
 filio reconciliare: quodam seruitio ipsi regi
 valde placituro quod facturum est die
 secundum voluntatem regis statuto: et quo-
 niam non omnes possunt qui reconcilian-
 di sunt ad diem illam convenire concedit
 rex propter magnitudinem seruitij illius
 ut quicumque vel ante vel post diem illam con-
 fessi fuerint se velle per illum opus quod
 ea die fiet veniam impetrare: et ad pactum
 constitutum ibi accedere ab omni culpa sint
 absoluti preterita: et si contigerit ut post hanc
 veniam iterum peccet si digne satisfacere et
 corrigi deinceps voluerint per eiusdem
 pacti efficaciam iterum veniam recipiant: sic ta-
 men ut nullus palatium eius ingrediatur
 donec factum sit: unde culpe relaxatur
 Secundum hac similitudinem quoniam non
 potuerunt omnes homines qui salvandi erant
 presentes esse: quando redemptionem illam cri-
 stus fecit: tanta fuit vis in eius morte ut
 etiam in absentes vel loco vel tempore eius pro-
 cedatur effectus. **Q**uod autem non solum
 presentibus prodesse debeat hinc facile cog-
 noscitur: quia non tot presentes eius esse mor-
 ti potuerunt quot ad superne civitatis con-

eorum qui occiderunt...
 quod peccatum delet quod peccatum...
 quod delere. **R**edimus...
 illis salvan sunt...
 luant. **A** **H**ic...
 quod dicitur quod si cognovissent...
 sic crucifixissent. **T**erminum...
 me factum peccatum...
 malum quod nunquam facerem...
 te sua si cognovissent...
 voriter factum...
 s homo nunquam facerem...
 illi occiderunt...
 unum peccatum...
 unum peccatum...
 is est...
 ona esset...
 factum est...
 fecit aliquid...
 rationabiliter...
 s peccati sui...
A **Q**uid...
 a vides...
 it ex...
 tem nec...
 etiam...
 ies peccato...
 norem...
 nur et...
 oim dubitatio...
 dicat...
 tenter...
 fuis...
B **T**erminus...
 s quod...
 er...
 uasi...
 delibus...
 one fieri...
 me in...
 eritatis...
 us de...
 ipse...
 one...
 X

structionē necessarij sūt: etiā si oēs q̄ ei⁹
dem mortis tpe vbiq̄ erāt ad illā re-
deptōem admitterētur Plures em̄ sunt
demonēs quā de quibus restaurād⁹ est
numerus eorū: ea die viuerēt homines.
Nec credēdū est ex quo fact⁹ est homo
vllū tps fuisse quo mūdus iste cū crea-
turis suis (que facte sūt ad vsus hoīm)
sic vacuus fuisset: vt null⁹ esset in illo ex
hūano genere ad hoc p̄nēs ppter qd
factus est hō. Videt̄ em̄ incōueniēs qd
deus vel vno momēto pmiserit hūanū
gen⁹ ⁊ ea que fecit ppter vsū eorū (de q̄
bus superna ciuitas pficiēda est quasi)
frustra extitisse. Nāz aliquatenus inua-
nū eē viderētur quādiu nō ad hoc p̄p̄
quod maxie factē esset viderētur subsiste-
re. **B** Lōgrueti ratione ⁊ cui nihil re-
pugnare videt̄ mōstras nullū vnq̄ tē-
p⁹ fuisse: ex quo fact⁹ est hō: absq̄ aliq̄
q̄ ad eā p̄tineret (sine qua fact⁹ eēt vane
oīs hō) recōciliationē qd nō solū cōue-
nire sed etiā necē esse possum⁹ p̄cludere
Si em̄ cōueniēt⁹ ⁊ rationabili⁹ est hoc
qm̄ aliquādo nullū fuisse de quo (inten-
tio dei q̄ hoīem fecit) pficeret nec ē ali-
qd qd huic obuet rāioni: necē ē semp
aliquē ad p̄dictā recōciliatōem p̄tētē
fuisse. Unde adā ⁊ euā ad illā p̄tēnisse
redēptōem dubitādū nō ē q̄uis hoc au-
toritas diuina apte nō p̄nunciet. **A**
Incredibile quoq̄ videt̄ quādo de⁹ il-
los fecit ⁊ p̄posuit immutabilis facere d̄
illis oēs hoīes. quos ad celestē ciuitatē
assūpt⁹ erat qd illos duos ab h̄ exclu-
serit p̄posito. **B** Imo illos maxie ad
h̄ fecisse credi debet: vt eēt de illis p̄p̄
q̄s facti sūt. **A** Bene cōsideras. Mul-
la tñ aīa ante mortē xp̄i paradisu celestē
ingredi potuit sicut supra dixi de regis
palacio. **B** Sic tenem⁹. **A** Virgo
aut̄ illa de qua ille hō assūpt⁹ est de quo
loq̄mur: fuit de illis q̄ ante necitatē ei⁹
p̄ eū mūdati sūt a pct̄is et in ei⁹ ip̄a mū-
dicia de illa assūptus est. **B** Placeret

mibi multū qd dicis nisi cū ip̄e debeat a
seip̄o habere mūdiciā a pct̄o: videt̄ eaz
habere a m̄se ⁊ p̄ se mūd⁹ nō eē sed p̄ il-
lā. **A** Nō ita ē. Sed quomō m̄fis mū-
dicia p̄ quā mūd⁹ est nō fuit nisi ab illo:
ip̄e quoq̄ p̄ se ip̄m et a se mōs fuit. **B**
Bene est de illo: verū adhuc mihi aliud
videt̄ querēdum. Dixim⁹ em̄ supra qd
non necitate moriturus erat ⁊ nūc vide-
mus quia mater eius p̄ eius mortē futu-
rā mūda fuit: q̄ nisi illa fuisset ip̄e de illa
eē nō potuiss̄. Quō nō necitate mortu⁹
est qui non nisi quia moriturus erat po-
tuit esse. Nā si moriturus nō esset virgo
de qua assumptus est mūda nō fuisset
qm̄ hoc nequaq̄ valuit esse nisi verā ei⁹
mortem credendo nec ille de illa potuit
aliter assumi. Quare si non mortuus ē
ex necitate postq̄ assūptus ē de virgīe:
potuit nō esse assūptus de virgīe postq̄
est assūptus: quod nō est possibile. **A**
Si bene que supradicta sūt p̄siderasses
hāc questionē in illis vt puto solurā in-
tellerisses. **B** Non video quomodo
A Nōne quādo quesiuimus vtrū ille
mentiri potuerit: mōstrauimus in mēti-
endo duas eē pt̄ates: vnā videlicet vo-
lendi mētiri: alterā mētīēdi ⁊ qm̄ cū mē-
ciēdi pt̄atem haberet hoc a seip̄o habu-
it vt nō posset velle mētiri idcirco d̄ sua
iusticia qua veritatem seruauit: esse euz
laudādum. **B** Ita ē. **A** Similiter
est in seruando vitā: pt̄as volendi serua-
re: ⁊ pt̄as seruandi. Lū aut̄ querit̄ vtrū
idem de⁹ hō potuerit seruare vitā suam
vt nunq̄ moreret̄ dubitādum non est:
quia semp̄ habuit pt̄atem seruādi: quā-
uis nequiuert̄ velle seruare vt nūq̄ mo-
reretur: ⁊ quomō hoc a seip̄o habuit vt
scilicet velle non posset non necessitate
sed libera potestate animā suam posuit
B Non omnino similes fuerūt in illo
iste potestates mētīēdi scilicet et seruā-
di vitam. Ibi enim sequit̄ quia si vellet
posset mētiri hic aut̄ videtur quia si nō

Tur deus homo

mori vellet: nō magis hoc posset q̄ pos-
 set nō esse quod erat. Nam ad hoc erat
 hō vt moreret̄ et ppter hui⁹ future mor-
 tis fidē de virgine potuit assumi sicut su-
 pra dixisti. **A** Quēadmodū putas il-
 lum nō potuisse nō mori aut necessitate
 mortuū esse q̄ nō potuit nō eē q̄s erat:
 ita potes asserere illū non potuisse velle
 nō mori: aut nccitate mori voluisse: qm̄
 quod erat nō esse non potuit. **Nō** enim
 magis ipse fact⁹ ē hō ad hoc vt moreret̄
 q̄ vt vellet mori. Quapropt̄ sicut non
 debes dicere quia non potuit velle non
 mori aut nccitate voluit mori sic nō est
 dicendum q̄ nō potuit nō mori aut nccita-
 tate mortuus ē. **B** Imo qm̄ eidē sub-
 iacet̄ rationi salicet̄ et mori et velle mori
 vtrūq̄ videt̄ in illo nccitate fuisse. **A**
 Quis se sponte voluit hoīem facere vt
 eadē immutabili volūtate moreret̄ et p
 huius fidē certitudis virgo munda fie-
 ret de qua hō ille assumeret̄. **B** Deus
 filius dei. **A** Nōne mōstratū est supra
 q̄ dei volūtas nulla cogit̄ nccitate sed
 ipse se spōtanea sua seruat̄ immutabili-
 tate: quādo dicit̄ aliqd̄ nccitate facere.
B Utere mōstratū ē. Sed videm⁹ ecō-
 tra q̄ q̄s d̄s imutabilis vult: non potest
 nō esse s̄ nccē ē eē. Quia ppter si deus
 voluit vt ille hō moreret̄ nō potuit non
 mori. **A** Ex eo q̄ fili⁹ dei assūpsit ho-
 minē ea volūtate vt moreret̄ pbas eun-
 dē hoīes nō potuisse nō mori. **B** Ita i-
 telligo. **A** An nō similiter apperuit ex
 hīs que dicta sūt filiū dei et assūptū ho-
 minē vnā esse psonā vt idem sit deus et
 hō et filius dei et virgīs filius. **B** Sic
 est. **A** Idem igit̄ homo sua volūtate
 non potuit non mori et mortu⁹ est. **B**
 Regare nequeo. **A** Quomō ergo vo-
 luntas dei nulla nccitate facit aliqd̄ sed
 sua ptate: et volūtas illius fuit volūtas
 dei: nulla nccitate mortuus est: sed sola
 sua ptate. **B** Argumētationibus tuis
 obuiare nequeo: nā nec ppositōes q̄s

p̄mittis nec cōsequētias quas infers vl-
 latenus infirmare valeo. Sed tamen h̄
 mihi semp̄ occurrit quod dixisti quia
 vellet nō mori non magis hoc posset q̄
 nō eē q̄s erat: vere nāq̄ moriturus erat
 quia si vero nō fuisset mortuus nō fuisset
 vera fides future mortis ei⁹: per q̄
 et illa virgo de qua nat⁹ est et alij multi
 mūdati sūt a pctō. **Nā** si vera nō fuisset
 nil pdesse potuisset. Quapropt̄ si potu-
 isset nō mori potuit facere nō esse verū
 q̄ verū erat. **A** Quare verū erat an-
 teq̄ moreret̄ quia moriturus erat. **B**
 Quomō h̄ ipse sponte voluit et immuta-
 bili volūtate. **A** Si ergo sicut dicis id
 circo nō potuit nō mori quia vere mori-
 turus erat et ideo vere erat moritur⁹ q̄
 h̄ ipse sponte et immutabiliter voluit se-
 quitur illū: nō ab aliud nō potuisse non
 mori nisi quia immutabili volūtate vo-
 luit mori. **B** Ita est. Sed quecūq̄ fu-
 erit causa verū ē tamē q̄ no potuit nō
 mori et necesse fuit illū mori. **A** **Nimis**
 heres in nihilo: et vt dici solet queris no-
 dū in scirpo. **B** An es oblitus qd̄ ob-
 iccerim excusationib⁹ tuis: in huius di-
 sputatōis nfe principio: quia videlicet
 q̄s postulabā nō faceres doctis: sed mi-
 hi et hoc ipsum mecū petētibus. **Su**sti-
 ne igitur vt pro tarditate et habitudine
 nostri ingenij querā quatenus mihi et il-
 lis etiā in puerilibus questionib⁹ sicut i-
 cepisti satisfacias. **A** Jam diximus q̄
 deus in p̄prie dicitur aliquid nō posse:
 aut necessitate facere.

Quod in deo nō sit nccitas vel impossi-
 bilitas et q̄ sit necessitas cogēs et necessi-
 tas non cogēs. **Capitulū. XVII.**

Abnis quippē nccitas et impos-
 sibilitas eius subiacet volūtati.

Illius autē volūtas nulli subdi-
 tur necessitati aut impossibilitati. **N**il em̄
 est necessariū aut impossibile nisi quia
 ipse ita vult ipm̄ vero aut velle aut nolle
 aliquid propter necessitatē aut impos-

sibilitatem alienū est a veritate. Quare quoniam omnia que vult: et non nisi quod vult facit: sicut nulla necessitas siue impossibilitas precedit eius velle aut nolle: ita nec eius facere aut non facere quousque multa velit immutabiliter et faciat. Et sicut cum deus facit aliquid postquam factus est iam non potest non esse factus: sed semper verum est factum esse: nec tamen recte dicitur impossibile deo esse ut faciat quod preteritum est non esse preteritum. Nil enim ibi operatur necessitas non faciendi aut impossibilitas faciendi sed dei sola voluntas que veritatem semper (quia ipse veritas est) immutabilem sicut est: esse vult: ita si proponit se aliquid immutabiliter facturum quousque quis quod proponit antequam fiat non possit non esse futurum non tamen vlla est in eo faciendi necessitas: aut non faciendi impossibilitas: quia sola operatur in eo voluntas. Quoties namque dicitur deus non posse nulla negatur in eo potestas sed in supabilis signat potentia et fortitudo. Non enim aliud intelligitur nisi quia nulla res potest efficere ut agat ille quod negat posse. Nam visitata est huiusmodi multum locutio ut dicatur res aliqua posse non quod in illa sed quoniam in alia re est potestas et non potest non quoniam in illa sed quia in alia re est potentia. Dicimus namque iste homo potest vinci: pro aliquis potest eum non vincere et ille non potest vinci pro: nullus eum vincere potest. Non enim potestas est posse vinci sed impotentia nec vinci non posse impotentia est sed potestas. Nec dicimus deum necessitate facere aliquid: eo quod in illo sit vlla necessitas sed quoniam est in alio sicut dixi de impotentia quando dicit non posse. Omnis quippe necessitas est aut coactio aut prohibitio: que due necessitates conuertuntur inuicem contrarie sicut necesse et impossibile. Quicquid namque cogitur esse prohibetur non esse: et quod cogitur non esse prohibetur esse: quemadmodum quod necesse est esse: impossibile est non esse

impossibile est esse: et conuersim. Cum autem dicimus aliquid necesse esse aut non esse in deo: non intelligitur quod sit in illo necessitas aut cogens aut prohibens sed significatur quod in omnibus alijs rebus est necessitas prohibens eas facere et cogens non facere contra hoc quod de deo dicitur. Nam cum dicimus quod necesse est deum semper verum dicere: et necesse eum nunquam mentiri non dicitur aliud nisi quia tanta est in illo constantia seruandi veritatem ut necesse sit nullam rem facere posse: ut verum non dicat aut ut mentiat.

Quomodo vita cristi soluat deo pro peccatis hominum et quomodo debuit christus vel non debuit pati. Capitulum XVIII.

Quapropter cum dicimus quia homo ille qui secundum unitatem persone sicut supra dictum est idem ipse est qui filius dei deus non potuit non mori aut velle non mori postquam de virgine natus est non significatur in illo vlla impotentia seruandi aut volendi seruare vitam suam immortalem sed immutabilitas voluntatis eius qualespote fecit ad hoc hominem: ut in eadem voluntate perseverans moreretur et quia nulla res potuit illam voluntatem mutare. Plus enim esset in potentia quam potentia si posset vel lementiri aut fallere aut mutare voluntatem quam prius immutabile esse voluit. Et si quemadmodum supra dixi cum aliquo sponte se proponit aliquid facturum hominum et eadem voluntate postea perficit quod proposuit quousque cogi possit si nolit promissum soluere non tamen dicitur esse necessitate facere quod facit: sed ea qua proposuit libera voluntate. Non enim necessitate aut impotentia fieri vel non fieri dici debet aliquid ubi neque necessitas nec impotentia quicquam operantur sed voluntas: si inquam ita est in homine multo magis necessitas aut impotentia nequam nominande sunt in deo: qui nil nisi quod vult facit et cuius voluntatem null a vis

Cur deus homo

cogere aut prohibere valet. Ad hoc enim valuit in xpo diuersitas naturarum et unitas persone: vt quod opus erat fieri ad hominum restauratorem si humana non posset natura: fateret diuina: et si diuine minime conueniret exhiberet humana: et non alius. sed idem ipse esset qui vtrumque perfecte existens per humanam solueret quod illa debebat et per diuinam posset quod expediebat. Deumque virgo que per fidem munda facta est vt de illa posset assumi nequaquam crediderit illum moriturum nisi quod vellet quemadmodum per prophetam qui de illo dixit oblatum est: quia ipse voluit didicerat. Quapropter quoniam vera fuit fides eius necesse erat ita futurum esse sicut credidit. Quod si te iterum perturbat quod dico necesse erat: memente quia veritas fidei virginis non fuit causa vt ille spiritus moreretur: sed quia hoc futurum erat vera fuit fides. Quod si dicis necesse erat vt voluntate sola moreretur quia vera fuit fides siue prophetia que de hoc precesserat non est aliud quam si dicas necesse fuisse ita futurum esse quoniam sic futurum erat huiusmodi autem necessitas non cogit rem esse: sed esse rei facit necessitatem esse. Est namque necessitas precedens que causa est: vt sit res: et est necessitas sequens quam res facit. Precedens et efficiens necessitas est cum dicitur celum volui quia necesse est vt voluatur: sequens vero et que nil efficit sed sic est cum dico te ex necessitate loqui quia loqueris. Cum enim hoc dico significo nihil facere posse vt dum loqueris non loquaris non quod aliquid te cogat ad loquendum. Ita violentia naturalis conditionis cogit celum volui: te vero nulla necessitas facit loqui. Sed vbi cumque est precedens necessitas: est et sequens non autem vbi sequens ibi statim et precedens. Possumus namque dicere necesse est celum volui quia voluit sed non similiter est verum idcirco te loqui quia necesse est vt loquaris. Ita sequens neces-

fitas currit per omnia tempora hoc modo Quicquid fuit necesse est fuisse. Quicquid est necesse est esse et necesse est futurum fuisse. Quicquid futurum est necesse est futurum fuisse. Hec est illa necessitas que vt tractat aristoteles de propositionibus singularibus et futuris videtur vtrilibet destruere et omnia esse ex necessitate astruere: hac sequenti et nihil efficiendi necessitate quam vera fuit fides vel prophetia de christo: quia ex voluntate non necessitate moriturus erat: necesse fuit vt sic esset: hac homo factus est: hac fecit et passus est. Quicquid fecit et passus est hac voluit quicquid voluit. Ideo enim necessitate fuerunt quia futura erant et futura erant quia fuerunt: et fuerunt quia fuerunt et si vis omnia que fecit et ea que passus est veram scire necessitatem scito omnia ex necessitate fuisse quia ipse voluit. Voluntatem ergo eius nulla precessit necessitas. Quare si non fuerunt nisi quia ipse voluit si non voluisset non fuisset. Sic vtrumque nemo tulit animam eius ab illo sed ipse posuit eam et iterum suscepit eam quia potestate habuit ponendi animam suam et iterum sumendi eam sicut ipse dicit. **B** Satisfecisti mihi illum non posse probari vlla necessitate mortem subisse nec me penitet vt hoc faceres importunum tibi extitisse. **A** Distingui dimus vt puto certam rationem quomodo deus assumptus sit sine peccato de massa peccatrice: sed nequaquam negandum estimo aliam esse propter istam quam diximus: excepto hoc quod diximus deus facere potest quod hominis ratio comprehendere non potest. Verum quoniam et ista mihi videtur posse sufficere: et si aliam nunc inquirere vellem necesse esset inuestigare quid sit originale peccatum et quod a primis parentibus in vniuersum genus humanum propter illum de quo agimus hominem diffundatur: et incidere in quasdam alias questiones que suum postulant tractatum: ea qua diximus ratione contenti que de incepto restat opere persequamur. **B** Et vis sed eo eo pacto

Liber secundus

vt tu aliquādo auxiliante deo illam aliam rationem q̄ nūc inquirere vitas q̄si debitum exoluas. **A** Quoniā volūtatē hanc scio me gerere quod petis nō denego sed quia de futuris incertus sū promittere non audeo sed dei dispositiōni cōmitto. Sed dic nūc qd̄ tibi de q̄stione q̄ in principio proposuisti p̄pter q̄ alie multe se ingesserūt p̄soluēdū videatur. **B** Sūma questionis fuit cur deus hō factus sit vt per mortē suā saluaret hominē cum h̄ aliomō potuisse facere videretur. Ad quod tumultis et necessarijs rationibus respondens ostendisti restauratō i hūane nature nō debuisse remanere nec potuisse fieri nisi solueret homo qd̄ pro peccato deo debebat: quod debitū tm̄ erat vt illud cū non deberet soluere nisi homo: non posset nisi deus: ita vt idem esset homo qui deus. Unde necesse erat vt de⁹ assumeret hominem in vnitatē persone: quatenus in natura soluere debebat: et non poterat in persona esset qui posset. Deinde quia de virgine et a p̄sona filij dei esset assumendus homo ille qui de⁹ esset: et quomō sine peccato de massa peccatrice assumi potuerit monstrasti. Vitam autē hui⁹ hominis tam sublimem tam preciosā apertissime probasti vt sufficere possit ad soluēdū q̄ pro peccatis toti⁹ mūdi debetur et plus in infinitū. Restat ergo nūc ostendere quomō illa soluatnr deo pro peccatis hominum.

Quanta ratione de morte eius sequitur humana saluatio. **Lapi. XIX.**

I propter iusticiam se permittit occidi nonne ad honorem dei vitam suā dedit. **B** Si possū intelligere quod non dubito q̄uis non videā quō rationabiliter hoc fecerit cū et iusticiam indeclinabiliter et vitā suā eternaliter seruare potuerit: fatebor illū tale quid sponte dedisse deo ad honorem illius: cui quicquid deus non est cōpa-

ri non potest: et quod pro oībus hominū oīm debitis recōpensari potest. **A** An non intelligis quia cū iniurias et cōtumelias et mortē crucis cū latronib⁹ sibi sicut supra dixim⁹ p̄pter iusticiā (q̄ obediēter seruabat) illatas benigna paciētia sustinuit exemplū dedit hominibus quīs propter nulla incōmoda que sentire possunt a iusticia q̄ deo debent declinent qd̄ minie dedisset si scdm̄ potentiam suā mortem pro tali causa illam declinasset. **B** Videtur q̄ nulla h̄ exemplum necessitate dederit quoniā multante aduentum eius et iohannes baptista post aduentum ante mortem eius fortiter mortem pro veritate sustinētes illud sufficienter dedisse noscūtur. **A** Nullus vnq̄ moriendo homo p̄ter illum deo dedit quod aliquando necessitate perditurus non erat: aut soluit qd̄ nō debebat. Ille vero spōte patri obtulit quod nulla necessitate vnq̄ amissurus erat et soluit pro peccatorib⁹ quod pro se non debebat. Quapropt̄ ille magis dedit exemplū vt vnusquisq̄ quod aliquādo incūctāter amissurus est p̄ se ipso reddere deo cū ratio postular: non dubitet: quia cū nullatenus aut p̄ se indigeret aut cogere p̄ alijs quib⁹ nil nisi penam debebat tam p̄ciosā vitam ymo seipm̄ tantam scilicet personā: tanta volūtate dedit. **B** Adultū p̄p̄is desiderio meo sed sustine vt quadā q̄rā qd̄ q̄uis fauū forsitan putes querere: non tamē promptū mihi est quid respondeā si a me querat̄. Dicis quia q̄nto mortu⁹ est dedit quod non debebat. Sed nemo negabit illū meli⁹ fecisse q̄nto illud ad exemplū taliter dedit et magis h̄ placē deo q̄ si nō h̄ fecisset: aut dicet eū nō debuisse facere quod meli⁹ esse et quod magis placere deo cognouit. Quomō ergo asseremus eū nō debuisse deo quod fecit: id est quod meli⁹ eē et magis placere deo cognouit: presertim

Cur deus homo

cū creatura debeat deo totū quod est z quod scit z quod potest. **A** Quis creatura nil habeat a se quādo tamē illi deus concedit aliquid licite facere z nō facere dat illi ita suū esse vtrumq; vt licet alterum sit melius neutrum tamen exigatur determinate sed siue faciat quod meli⁹ est siue alterū: debere facere dicat quod facit: z si facit qđ melius ē: p̄miuz habeat: quia sponte dat quod suuz est. **N**am cū virginitas melior sit coniugio neutrū tamē ab hoīe determinate exigif sed z qui cōiugio vti z qui virginitatez seruare mauult: quod facit: debere facere dicit. **N**emo em̄ virginitatē siue coniugiū dicit eligi nō debere: sed dicimus quia mauult homo anteq; aliquid horum statuat: hoc debet facere z si virginitatem seruat p̄ spontaneo munere qđ offert deo p̄miū expectat. **L**ū ergo creaturam dicit deo debere qđ melius scit et potest si intelligis ex debito et nō sub audis si deus iubet: non est semper vey. **S**iquidem vt dixi non debet hō virginitatē ex debito sed si mauult debet vti cōiugio. **S**i te mouet verbū quod est debere: nec potes illō itelligere sine aliquo debito: scito quia sicut cōtingit posse z necessitatē aliquādo dici nō q; sunt in rebus vbi dicuntur sed qm̄ sūt in alio. **I**ta z debere. **Q**uipe cū dicim⁹ debere pauperes a diuitibus elemosinā accipere: nō est aliud q; diuites debere pauperibus elemosinā impēdere: hoc nāq; debitū non est exigēduz a paupere: sed a diuite. **D**eus quoq; dicit oībus debere p̄esse: nō q; ille in hoc aliquomō sit debitor: sed quoniam oīa debent illi s̄b: eē: z debere facere qđ vult: quō qđ vult debet esse. **I**ta quādo vult aliqua creatura facere quod suū est: facere: z nō facere dicitur debere facere: quia qđ ipsa vult debet esse. **D**omin⁹ itaq; ihes⁹ cuz mortem sicut diximus sustinere voluit qm̄ suum erat z pati z non pati: debuit

facere quod fecit: quia quod voluit fieri debuit: z non debuit facere q; nō ex debito. **M**empe qm̄ ipse idē est deus z homo secūdu humanā ex qua fuit homo: sic accepit a diuina natura que alia ē ab hūana eē suū quicqđ habebat: vt nil deberet dare nisi quod volebat secūdu p̄sonam vero sic a seipō habebat qđ habebat: z sic p̄fecte sibi sufficiens erat: vt nec alij quicq; retribuere deberet: nec vt sibi retribuere dare indigeret. **B** Ap̄te vt video q; nulla ratione seipm̄ mortis ex debito sicut ratio mea videbat mōstrare dedit ad honorem dei z tamē facere debuit qđ fecit. **A** lhonor: vtiq; ille tot⁹ est trinitatis: quare qm̄ idē ipse ē deus filius dei: ad honore suum seipm̄ sibi sicut patri z spiritui sancto obtulit id est hūanitatē suā diuinitati sue que vna eadē trium p̄sonarū est. **U**t tamē in eadem ip̄a veritate manētes apertius loquimur: quod volumus: dicam⁹ sicut vs⁹ habet quia filius spōte seipm̄ patri obtulit: hoc nūq; modo aptissime dicit: q; in persona totus de⁹ cui secūdu hoīem se obtulit intelligif: et p̄ nomē patris et filij immēsa quedā in cordib⁹ audiētuz (cū patrē filius hoc mō postulare p̄ nobis dicit) pietas sentif. **B** hoc libentissime accipio. **A** Intueamur nūc p̄ ut possum⁹ q̄ta mihi ratione sequat humana saluatio. **B** Ad h̄ tēdit cor: meum. **N**ā q; quis hoc mihi videat itelligere ip̄az tū ratiōis cōtensionē a te volo aut dire. **A** Quātū aut sit qđ fili⁹ sponte dedit nō est op⁹ exponere: **B** Sufficenter patet. **A** Eū aut qui tātū donū spōte dat deo: sine retributōe debere eē nō iudicabis. **B** Imo necesse esse vido vt pater filio retribuatur alioquin aut iniust⁹ eē videref si nollet: aut impotēs si nō posset q̄ aliena sū a deo. **A** Qui retribuit alicui: aut dat qđ ille nō habet aut dimittit qđ ab illo potest exigi. **P**rius aut q; tantā rem fili⁹ faceret oīa que

patris erāt sua erāt: nec vnq̄ debuit q̄d illi dimitti possit. **Q**uid ergo retribuēt nullius rei egēti aut cui nō ē quod dari aut dimitti possit. **B** Ex vna pte vi/ deo retribuēdi necessitatē z ex altera im/ possibilitatē qz z necesse est deū reddere quod debet: z nō est q̄d reddat. **A** Si tanta z tā debita merces nec illi nec alij redditur. Inuaniū filius tātā rem fecit/ se videbit. **B** hoc nephas ē estima/ re. **A** Necesse ē ergo vt alicui alij red/ dat quia illi nō potest. **B** Inuitabi/ liter seq̄tur. **A** Si voluerit fili⁹ quod sibi debet alteri dare poterit: nec pater iure illū phibere aut illi cui dabit nega/ re. **B** Imo z iustū z necessariū intel/ ligo vt cui voluerit dare fili⁹ a p̄e red/ datur qz et filio quod suū ē dare licet et pater quod debet nō nisi alij reddere p̄t. **A** Quib⁹ cōueniētius fructū z retribu/ tōem sue mortis attribuet q̄ illis p̄p̄ q̄s saluādos (sic ratio veritatis nos do/ cuit) z hoīez se fecit: z q̄b⁹ vt dixim⁹ mo/ riēdo exēplū moriēdi p̄pter iustitiā de/ dit: frustra quidē imitatores ei⁹ erūt: si meriti ei⁹ participes nō erūt. Aut q̄s iu/ sti⁹ faciet heredes debiti q̄ ip̄e non eget ex habūdātia sue plenitudis q̄ parētes suos z fr̄es quos aspiciat tot z tātis: debi/ tis obligatos: egestate tabescere in p̄sū do miserī: p̄: vt eis dimittat q̄d p̄ pec/ catis debēt z def quo p̄pter pctā carēt. **B** Nil rationabilius nil dulci⁹ nil deſi/ derabilius mōs audire p̄t. Ego em̄ tātā fiducia ex hoc cōcipio vt iaz dicere non possim q̄to gaudio exultet cor meū. **U** detur em̄ m. hi q̄ nullū hoīem reiciat de/ us a se sub hoc noīe accedētē. **A** Ita ē si accedit sicut oportet. **Q**uēadmoduz aut̄ sit ad tāte gratie participatōem ac/ cedēdū et quō sub illa viuēdū nos vbi/ q̄ sacra scriptura docet q̄ sup solidā ve/ ritatē: q̄ adiunāte dō aliq̄tenus p̄speri/ m⁹ velut sup firmū fundamētū fūdāta est. **B** Vere q̄cqd sup fūdāmētū hoc

edificat sup firmā petrā fūdāta. **A** Pu/ to me aliquātulū iā tue satisfecisse q̄stio/ ni q̄uis hoc melior me facere pleni⁹ pos/ sit z maior: es atq̄ plures q̄ meū morta/ le igenū cōphēdere valeat hui⁹ rei sint rōes. **P**alā etiā ē qz de⁹ vt hoc faceret q̄d dixim⁹ nullaten⁹ indigebat: sed ita veritas imutabil⁹ exigebat: licet em̄ hoc q̄d hō ille fecit de⁹ dicatur fecisse p̄pter vnitatē p̄sone: de⁹ tñ nō egebat vt d̄ ce/ lo descēderet ad vincēdū dyabolū: ne/ q̄ vt p̄ iustitiā ageret cōtra illū ad libe/ rādū hoīez: sed ab hoīe d̄s exigebat vt dyabolū vicēt: z q̄ p̄ pctm̄ dō offēderat iustitiā satisfacēt. **S**i q̄dē dyabolo nec de⁹ aliqd̄ debebat: nisi penā nec hō nisi vicē vt ab illo vicē illū reuiceret: sed q̄c q̄d ab illo exigebat h̄ dō debebat si dy/ **Q** maḡ z q̄ iusta sit mīa dei (abolo. **M**isericordiā dō dei q̄ tibi (XX. **m** p̄ire videbat cū iusticia dei z pec/ catū hoīs p̄siderabā? ita magnā tāq̄ cōcor: dē iuuenim⁹ iustitie: vt nec ma/ ior: nec iustior cogitari possit. **M**ēpe q̄d misericordi⁹ intelligi valet: q̄stū pctōi/ to: mētis eternis deputato: z vnde sere/ dimat nō habēt de⁹ p̄f̄ dicit accipe vni/ genitū meū: z da p̄ te p̄p̄ fili⁹: tolle me z redite te. **Q**z si em̄ hoc dicūt q̄ndo nos ad xp̄ianā fidē vocant z trahūt. **Q**uid etiā iusti⁹ q̄ vt ille cui dat̄ p̄ciū mai⁹ oī debito: si debito dat̄ affectu dimittat oē **Q** impossibile sit dyabolū (debitū reconciliari. **C**apitulū: XXI.

D yaboli vero recōciliatōem d̄ q̄ q̄siuisti impossibile intelliges si diligēter hūanā cōsideres. **S**ic em̄ hō nō potuit recōciliari nisi p̄ hoīez deū: q̄ mori posset p̄ cui⁹ iustitiā dō resti/ tueret: q̄d p̄ pctm̄ hoīs p̄diderat: ita an/ gelū dāpnati nō possūt saluari nisi p̄ an/ gelū dñi: q̄ mori possit: z q̄ p̄ iustitiā suā deo reparet q̄d alio:ū pctā abstulerūt: z sicut hō p̄ aliū hoīem q̄ nō eiusdē gene/ ris q̄uis eiusdē eēt nature nō debuit re

Secunda

De incarnatione verbi

leuari: ita nullus angelus pro alio saluari debuit: et quous omnes sunt eiusdem nature quoniam non sunt eiusdem generis sicut homines. Non enim sic sunt omnes angeli de uno angelo quem admodum omnes homines de uno homine. Hoc quod remouet eorum restauratorem: quod sicut ceciderunt nullo alio suadente ut caderent ita nullo alio adiuuante resurgere debent quod est illi impossibile: aliter enim indignitates que habituri erant non possunt restitui quoniam sine alieno auxilio propter suam que accepere rati stetit in veritate: si non peccasset. Quapropter si quis opinatur saluatoris nostri redemptorem visum ad illos aliquando debere extendi: rationabiliter conuincitur quod irrationabiliter decipitur. Quod non dico quasi precium mortis eius omnibus hominibus et angelorum partibus sua magnitudine si parualet: sed quoniam per ditorum angelorum releuatoem imutabilis ratio repugnat.

Rationabilia et quod nihil a traditione possit quod dicitur omnia mihi videntur et per vniuersam questionis que propositum solutores: quod quid in nouo veterisque testamento continetur probatum intelligo.

Qui hijs que dicta sunt veritas veteris et noui testamenti probata sit .XXII.

Um enim sic probes deum fieri hominem ex necessitate ut etiam si remoueantur pauca que sunt in scripturis posuisti ut quod de tribus personis dei: et de aduocato tetigisti: non solum iudeis sed etiam pagans sola ratione satisfacias: et idem ipse deus homo: nouum condatur testamentum et veteri approbet sic ipsum veracem esse necesse est profiteri: ita nil quod in illis continetur verum esse potest aliquis disputeri. **A** Si quod diximus quod corrigendum sit si renouo correctores si rationabiliter sit. Si autem testimonio veritatis roboratur quod nos rationabiliter iuuisse existimamus: deo si nobis attribue debemus: quod est benedictus in secula Amen.

ExPLICIT SECVS LIBER. Anselmi episcopi cur Prefato Scti Anselmi catu (deus homo. arien. Episcopi ordinis scti benedicti in libro de fide et alias de incarnatione ubi per se repimus **C**lauius pro apostolos scti (pnotati pres et doctores nostri multi tot et

tanta de fidei nostre ratione dicat ad confutandum infidelitatem et fragentem duritiam infidelium: et ad pacendum eos qui in corde fide mundato eiusdem fidei ratione (que post eius certitudinem debent esurire) delectantur ut nec nostris nec futuris temporibus vllum illi parum iueritatis comparatione sperem: nullum tamen reprehendum arbitro: si fide stabilis in rationis eius indagare se voluerit exercere: nam et illi qui breues dies homines sunt: non omnia que possent si diuini vixissent dicere potuerunt: et veritatis ratio tam ampla tamque profunda est ut a mortalibus nequam exhaustiri: et dominus in ecclesia sua cum que se esse vult que ad consumationem seculi permittit gratie sue dona non desunt imitari. **E**t ut alia tantam quam sacra pagina nos adiuuantes ad rationem imitatur ubi dicit nisi credideritis non intelligetis apte mouet intentionem ad intellectu extendendum docet quod ad illud debeamus proficere. Denique quoniam iter fidei et spiritus intellectus quem in hac vita capimus esse medium intelligo: quanto aliis ad illum proficiat: tanto enim propinquare specie (ad que omnes angelorum) existio: hac igitur ego consideratorem in sim homo puenimus scientie confortatorem ad eorum que credimus rationem intendam quantum signa gratia mihi dare dignatur aliqui canores assurgere: et cum aliis que per se si videbam reperio id alijs libenter aperio quantum quod secure tenere debeas alio discam iudicio. Quapropter mihi pro et domine christianis omnibus cum reuerentia amare: et cum amore reuerentia papa vrbane: que dei prouidentia in sua ecclesia summum constituit pontificem: quoniam nulli rectum possit: vere scitatis presertim conspectui subditum opusculum: ut eius auctoritate que ibi suscipienda sunt approbentur: et que corrigenda sunt emendentur.

Incipit tituli libri Anselmi de incarnatione verbi.

Humilis subiectio et cur hunc librum facere attemptauerit. **C**apitulum I.

Quod sacre fidei questiones quas disputamus aut rimamur: non quilibet dialectici sed in scripturis sacris experti suscipere humiliter debent. **C**apitulum II.

sup firmam petram fidei
liquantuli tunc iustitiam
hoc melius me facere
io: es atque plures que
si comprehendere valeat
hala ena eque: vt
n? nullatenus indigere
imutabilis expogantur
e fecit de? dicatur
sione: de? si non egre
leret ad vincendum
stina agret cetera
ies: sed ab homine
vicet: et que per
tulfacet. Si que
debebat: nisi penam
illo vici? illi reuere
exigebat h? do
et iusta sit mia
fencordia x? dei
evidebat cum
u? h?i? p?ideret
de iuenim? uisum
nor cogitari possit
intelligi valeat
ternis deputat
ab?n de? p? dicit
et da pte
si enim hoc dicit
de vocant et
vt ille cui
bito daf affectu
libile sit dyabolus
Capitulum
voli vero recedant
isti impossibile
eter h?ana c? dicit
drut recedant
posset p cur
pctum hois p
no possit saluati
ton possit: et que
p? alio: ubi per
i homem que non
de e? nature no